

การยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดี
ของเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ จังหวัดเชียงใหม่
Adoption of Vegetable Growing Promotion Adhering to Good Agricultural
Practice by Karen Ethnic Group in the Area of Watchan Royal Project
Development Center, Chiang Mai

พุดธิสรณ์ เครือคำ*, พหล ศักดิ์กะทัศน์ นภารัตน์ เวชสิทธิ์นिरภัย และปภพ จีรัตน์
Phutthisun Kruekum*, Phahol Sakkatat, Napharat Vetchasitniraphai and Papob Jeerat

สาขาการพัฒนาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

Department of Agricultural Development, Extension, and Communications, Faculty of Agricultural Production

Maejo University, Chiang Mai, Thailand 50290

*Corresponding author: rungsun14@hotmail.com

Received: August 27, 2019

Revised: October 29, 2019

Accepted: November 18, 2019

Abstract

This study was conducted to investigate: 1) adoption of the promotion of vegetable growing adhering to good agricultural practice of farmer; 2) factors effecting the adoption of the promotion of vegetable growing adhering to good agricultural practice of farmer and 3) problems encountered and suggestions on vegetable growing adhering to the good agricultural practice. The sample group in this study consisted of 144 Karen farmers in the area of Watchan Royal Project Development Center, Chiang Mai. A questionnaire was used for data collection and analyzed by using descriptive statistics and regression analysis. Result of the study revealed that the respondents had a high level of the adoption of vegetable growing promotion adhering to good cultivation practice. Factors having a positive effect on the adoption included training on good agricultural standards and contacting agricultural extension worker. Problem encountered in the difficult to understand language used. This was particularly on the data filing and the monitoring. Besides, some respondents did not follow requirements of the supervision agency. Therefore, the respondents suggested that the following should be done: 1) improvement of the manual based on easy and appropriate language; 2) using pictures and correct example to enumerate explanation; 3) a training project focusing on farmer participation and 4) data filing and monitoring must be in accordance with requirements of various concerned agencies.

Keywords: adoption of technology, Karen ethnic group, good agricultural practice, Watchan Royal Project Development Center

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกร 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกร และ 3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกร โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ เกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 144 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงมีการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทางบวก ได้แก่ การเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรที่ดี และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกร คือ เอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรที่ดีมีค่าศัพท์และการใช้ภาษาที่เข้าใจยาก โดยเฉพาะในส่วนขั้นตอนการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ เกษตรกรบางส่วนยังเกิดความสับสนและมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของหน่วยงานที่ควบคุม ดังนั้นเกษตรกรจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการพัฒนาการจัดทำคู่มือหรือสื่อที่ใช้ส่งเสริมการปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีที่ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจได้ง่าย ซึ่งมีการเน้นการนำเสนอข้อมูลโดยการใช้รูปภาพประกอบ และมีการแสดงตัวอย่างการปฏิบัติที่ถูกต้องตามมาตรฐานในทุกขั้นตอน อีกทั้งควรมีโครงการอบรมที่มุ่งให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติในส่วนของการบันทึกข้อมูล

และการสอบทวนย้อนกลับให้เป็นไปตามข้อกำหนดของหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาส่งเสริม

คำสำคัญ: การยอมรับเทคโนโลยี ชนเผ่ากะเหรี่ยง ระบบการเพาะปลูกที่ดี ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์

คำนำ

ผักถือเป็นหนึ่งในพืชเศรษฐกิจสำคัญที่งานพัฒนาและส่งเสริมการปลูกพืชผักและสมุนไพร มูลนิธิโครงการหลวง ได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถเจริญเติบโตและให้ผลผลิตได้ดีในสภาพภูมิประเทศบนพื้นที่สูง ซึ่งปัจจุบันมีการส่งเสริมให้เกษตรกรที่อยู่อาศัยบนพื้นที่สูงและอยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงได้ทำการปลูกพืชผักเพื่อเป็นอาชีพได้ครอบคลุมถึง 37 ศูนย์ทั่วพื้นที่ภาคเหนือ โดยตามรายงานของฝ่ายพัฒนา มูลนิธิโครงการหลวง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 พบว่าผักในกลุ่มส่งเสริมมีปริมาณการผลิตถึง 17,214.36 ตัน คิดเป็นมูลค่า 424,761,569.47 บาท อีกทั้งมูลนิธิโครงการหลวงยังได้มีระบบประกันคุณภาพผลผลิตโดยมีการส่งเสริมให้แก่เกษตรกรได้ดำเนินการผลิตผักภายใต้มาตรฐานเกษตรที่ดี (GAP: Good Agricultural Practice) ของกรมวิชาการเกษตร ครอบคลุมพื้นที่ถึง 37 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และมีพื้นที่ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตจากกรมวิชาการเกษตรเป็นจำนวน 8,753.54 ไร่ (Royal Project Foundation, 2017) เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพที่เหมาะสมต่อการบริโภค และคำนึงถึงความเป็นมิตรต่อสภาพแวดล้อม ตลอดจนสุขภาพความปลอดภัยและสวัสดิภาพของเกษตรกรในฐานะผู้ดำเนินการผลิต (Highland Research and Development Institute (Public Organization), 2016)

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์มีประชากรส่วนใหญ่เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงหรือปกากะญอ โดยมีพื้นที่อาศัยครอบคลุมถึง 13 หมู่บ้าน จากทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ในเขตตำบลบ้านจันทร์ และตำบลแจ่มหลวง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งส่วนมากประชาชนมีพื้นฐานการประกอบอาชีพอยู่ในภาคการเกษตรที่มีการเพาะปลูกพืชผักเป็นหลัก โดยมีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกผักถึง 482 คน จากเกษตรกรทั้งหมด 613 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 78.63 ของเกษตรกรทั้งหมดในพื้นที่ อีกทั้งยังได้รับการส่งเสริมให้มีการผลิตพืชผักภายใต้มาตรฐานเกษตรที่ดี โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 มีเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานทั้งหมด 443 คน คิดเป็นร้อยละ 91.91 ของเกษตรกรที่ปลูกผักทั้งหมด อย่างไรก็ตามจากรายงานด้านคุณภาพผลผลิตผักพบว่า ผักที่ผลิตในพื้นที่ส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ยังมีคุณภาพที่อยู่ในเกรด 1 และ 2 เพียงร้อยละ 60-80 เท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ผลผลิตผักที่ได้จากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงต่างๆ มีคุณภาพของผลผลิตผัก เกรด 1 และ 2 มากกว่าร้อยละ 80 (Royal Project Foundation, 2017)

จากปัญหาการผลิตผักภายใต้มาตรฐานเกษตรที่ดี ซึ่งยังมีคุณภาพอยู่ในเกรด 1 และ 2 น้อยกว่าร้อยละ 80 นั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงที่ปลูกผักภายใต้มาตรฐานเกษตรที่ดีว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร มีการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่อยู่ในระดับไหน มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดี และเกษตรกรมีปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและช่องทางในการส่งเสริมการผลิตผักของเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงให้ได้คุณภาพตามเป้าหมายตลอดจนเพื่อเป็นการอนุรักษ์และสร้างความยั่งยืนให้แก่สภาพแวดล้อมของพื้นที่ส่งเสริมศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ซึ่งเป็นแหล่งต้นกำเนิดของแม่น้ำแม่แจ่มตลอดจนเป็นการสร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภคและเกษตรกรผู้ผลิตได้ในระยะต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2561 โดยมีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงผู้ปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงปีการผลิต พ.ศ. 2559/60 จำนวน 225 คน จากนั้นทำการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้จำนวนเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 144 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลประเภทปฐมภูมิ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงที่ผลิตผักในปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2559/60 จำนวน 144 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และมีรายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร 2) การยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกร และ 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการยอมรับการส่งเสริมการปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร และการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกร ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ เพื่อหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean)

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) 2) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมการปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกร โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบคัดเลือกเข้า (Enter multiple regression analysis) และในส่วนที่ 3) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการยอมรับการส่งเสริมการปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกรด้วยวิธีการจัดกลุ่มประเภทและการพรรณนา ซึ่งข้อมูลในส่วนที่ 1 และ 2 วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในช่วยบันทึก แปลผล และวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 47 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนแรงงานใน

ครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน มีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 118,240.30 บาทต่อปี มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 6.84 ไร่ มีประสบการณ์ปลูกพืชในระบบเกษตรที่ดีเฉลี่ย 14 ปี ส่วนใหญ่เกษตรกรไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางสังคม มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี มีการเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรที่ดี เฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเพาะปลูกพืชในระบบเกษตรที่ดีเฉลี่ย 2 ครั้งต่อเดือน

การยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยง

ผลการศึกษาการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีค่าเฉลี่ยการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีรวมทุกด้านเท่ากับ 3.80 ซึ่งอยู่ในระดับมาก โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังแสดงใน Table 1

Table 1 Adoption of the promotion of vegetable growing practice under a good agricultural practice of farmer

(n=144)

Adoption of the promotion of vegetable growing practice under a good agricultural practice of farmer	$\bar{x}$	S.D.	Description
Water source	3.74	0.803	High
Planting area	3.82	0.638	High
Pesticides	3.86	0.568	High
Pre-harvest quality management	3.77	0.567	High

Table 1 (Continued)

Adoption of the promotion of vegetable growing practice under a good agricultural practice of farmer	$\bar{x}$	S.D.	Description
Harvesting and post-harvest management	3.82	0.564	High
Holding, moving produce in planting plot, and storage	3.77	0.596	High
Personal hygiene	3.79	0.606	High
Record keeping and traceability	3.79	0.587	High
Total	3.80	0.457	High

4.21-5.00 = Highest; 3.41-4.20 = High; 2.61 -3.40 = Moderate; 1.81-2.60 = Low 1.00 -1.80 = Lowest

ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผัก ในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยง

ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบคัดเลือกเข้า (Enter multiple regression analysis) เพื่อหาว่าตัวแปรอิสระใดมีผลต่อตัวแปรตาม คือ การยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีความสัมพันธ์กันในทิศทางใดกับตัวแปรตาม (เชิงบวกหรือเชิงลบ) (Phengsawat, 2010) ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ใช้ตัวแปรอิสระจำนวน 11 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้จากภาคการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตร ประสบการณ์ปลูกพืชผักในระบบเกษตรที่ดี การดำรงตำแหน่งทางสังคม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรที่ดี การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเพาะปลูกพืชในระบบเกษตรที่ดี

เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Saipatthana and Piyapimonsit, 2004) พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.80 ที่จะก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยตัวเอง

(Multicollinearity) อันเป็นการละเมิดเงื่อนไขของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Prasitrat, 2003)

ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงพบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 11 ตัวแปร สามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 40.20 ($R^2=0.402$) และมีตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ 2 ตัวแปร คือ การเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรที่ดี และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทางบวก (Table2)

จากผลการศึกษานี้สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อเกษตรกรมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรที่ดีเพิ่มขึ้น มีผลทำให้เกิดการยอมรับการส่งเสริมการปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีสูงขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะการฝึกอบรมสามารถทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือนักวิชาการเกษตรได้เชื่อมโยงเนื้อหาที่เป็นภาคทฤษฎีร่วมกับการสร้างทักษะจากการสาธิตและการฝึกปฏิบัติจริงให้แก่เกษตรกรได้โดยตรง และการฝึกอบรมยังสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ที่ เป็นวิทยากรสามารถเน้นเนื้อหาแบบเฉพาะด้าน ตามการซักถามของเกษตรกรหรือผู้เข้าร่วมอบรมได้ ตลอดจนการฝึกอบรมในปัจจุบันได้มี

การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้มาจากคนในท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการใช้ภาษาในการสื่อสาร และมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการนำเสนอเนื้อหาได้หลากหลายมากขึ้น ทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียงที่คมชัด ช่วยกระตุ้นให้เกษตรกรมีความเข้าใจในเนื้อหาจากการส่งเสริมมากยิ่งขึ้น โดยจากผลการศึกษาดังกล่าวได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Footan *et al.* (2017) ที่พบว่า การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเกษตรที่ดีที่เหมาะสมในการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Mingsakul (2016) ที่พบว่า การได้รับการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามแนวเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกผัก ในอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในส่วนส่วนตัวแปรการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่าเมื่อเกษตรกรมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเพิ่มขึ้นมีผลทำให้มีแนวโน้มนการยอมรับการส่งเสริมการปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเป็นเพราะการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนั้นถือเป็นช่องทางการติดต่อที่เกษตรกรสามารถสื่อสารได้โดยตรงกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

และมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง หรือสอบถามปัญหาที่เกิดขึ้นในการปลูกผักภายใต้มาตรฐานเกษตรที่ดีกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้มากกว่าช่องทางแบบอื่นๆ ซึ่งในปัจจุบันการส่งเสริมการผลิตพืชภายใต้ระบบเกษตรที่ดีนั้นถือเป็นหน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่ประจำอยู่ในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงต่างๆ ทั่วพื้นที่สูงภาคเหนือมาโดยตลอด ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลิตที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยผู้ที่บริโภคและเกษตรกรในฐานะผู้ผลิต รวมถึงเป็นการสร้างความยั่งยืนให้แก่ทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่สูงในอีกทางหนึ่ง ดังนั้นการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ในแต่ละครั้ง จึงมีแนวโน้มที่จะเป็นการสอบถามหรือการขอรับรองความรู้เกี่ยวกับการเพาะปลูกผักในระบบเกษตรที่ดี ทั้งในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ อันเป็นที่มาของการทำให้เกิดการยอมรับการส่งเสริมการปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Janthong and Sakkatat (2016) ที่พบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการผลิตมะม่วงตามหลักเกษตรที่ดีและเหมาะสมของเกษตรกรในอำเภอสามเฒ่า จังหวัดอ่างทอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Table 2 Factors effecting the adoption of the promotion of vegetable growing practice under a good agricultural practice of farmer

Independent variables	Dependent variable		
	Adoption of the promotion of vegetable growing practice under a good agricultural practice		
	B	t	Sig.
Sex	-0.057	-0.666	0.506
Age	0.002	0.486	0.628
Education level	-0.146	-1.511	0.133
Household workforce	0.002	0.041	0.968
Agricultural income	-7.580E-8	-0.248	0.805
Agricultural area	0.003	0.275	0.784
Experience growing vegetables in GAP systems	-0.002	-0.318	0.751
Social position	-0.038	-0.276	0.783
Contact with agricultural extension officers	0.089	2.466	0.015*
Training on GAP systems	0.064	2.100	0.038*
Receiving information about planting in GAP systems	0.010	0.423	0.673
R² = 0.402 (40.20%)	F = 2.247	Sig. of F = 0.016	

* Statistically significant level at 0.05; ** Statistically significant level at 0.01

ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกร

ผลการศึกษาปัญหาในการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยง คือ เอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรที่ดีจากหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมมีการใช้ภาษาหรือคำศัพท์ที่เข้าใจได้ยาก ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรมักเกิดความสับสนและมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของหน่วยงานที่ควบคุม ในขั้นตอนการบันทึกข้อมูลและการตามสอบโดยเกษตรกรได้มีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐ

และเอกชนที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรตามมาตรฐานเกษตรที่ดี ดังนี้ 1) ควรมีการพัฒนาการคู่มือหรือสื่อที่ใช้ส่งเสริมการปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีที่ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจได้ง่าย 2) ควรเน้นการนำเสนอข้อมูลโดยการใช้รูปภาพมาประกอบและมีการแสดงตัวอย่างการปฏิบัติที่ถูกต้องตามมาตรฐานในทุกขั้นตอน และ 3) ควรมีโครงการอบรมที่มุ่งให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติในส่วนของการบันทึกข้อมูลและการสอบทวนย้อนกลับให้เป็นไปตามข้อกำหนดของหน่วยงานต่างๆ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ มีการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบเกษตรที่ตีรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.80 โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบเกษตรที่ดีของเกษตรกรสูงสุด คือ ด้านการใช้วัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร อย่างไรก็ตามถึงแม้การยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบเกษตรที่ดีในทุกด้านจะมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่ยังพบว่าด้านการจัดการแหล่งน้ำ ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว และด้านการพักผลผลิต การขนย้ายผลผลิตในแปลงปลูก และการเก็บรักษา ยังมีค่าเฉลี่ยของการยอมรับน้อยเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทางบวก ได้แก่ การเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรที่ดี และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยปัญหาสำคัญของเกษตรกรต่อการยอมรับการส่งเสริมการปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดี คือ การไม่เข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาของมาตรฐานเกษตรที่ดีในบางขั้นตอน เนื่องจากมีการใช้ภาษาหรือคำศัพท์ที่เฉพาะหรือเป็นศัพท์เทคนิคทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่มักพบในด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ โดยเกษตรกรมักเกิดความสับสนและมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของหน่วยงานที่ควบคุม

จากปัญหาที่เกิดขึ้นเกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่จะเข้ามาส่งเสริมการผลิตพืชผักตามมาตรฐานเกษตรที่ดีว่า ควรมีการพัฒนาจัดทำคู่มือหรือสื่อที่ใช้ส่งเสริมการปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีที่ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจได้ง่าย โดยมุ่งเน้นให้นำเสนอข้อมูลโดยการใช้อุปกรณ์ภาพประกอบและมีการแสดงตัวอย่างการปฏิบัติที่ถูกต้องตามมาตรฐานในแต่ละด้าน

อีกทั้งควรมีโครงการอบรมที่มีการสาธิตและเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติ โดยเฉพาะในส่วนของ การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการที่เกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงมีการเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรที่ดีเพิ่มมากขึ้น จะทำให้เกิดการยอมรับการส่งเสริมการปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ด้วยเหตุนี้จึงมีข้อเสนอแนะให้ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ควรมีการจัดทำโครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรที่ดีให้บ่อยครั้งมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการที่มีทั้งการสาธิตและการฝึกปฏิบัติร่วมกับเกษตรกรที่เข้าอบรมในขั้นตอนต่างๆ ตามมาตรฐานเกษตรที่ดี โดยเฉพาะด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ การจัดการแหล่งน้ำ การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายผลผลิตในแปลงปลูก และการเก็บรักษา

2. มูลนิธิโครงการหลวง และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการส่งเสริมการผลิตพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี ควรมีการพัฒนาคู่มือหรือเอกสารเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรที่ดี ให้มีการใช้คำศัพท์หรือภาษาเข้าใจง่าย ตลอดจนมีการใช้รูปภาพที่แสดงการปฏิบัติในขั้นตอนตามมาตรฐานเกษตรที่ดี เช่น ภาพการสวมชุดป้องกันสารเคมีอย่างถูกวิธี ภาพสารเคมีต้องห้าม และภาพขั้นตอนการบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ในการตามสอบ เป็นต้น เพื่อใช้ประกอบการนำเสนอในส่วนที่เป็นการบรรยายแบบตัวอักษร จะช่วยให้เกษตรกรมีการรับรู้อย่างรวดเร็วและเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

3. เจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมการผลิตผัก ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ควรมีการจัดทำโครงการติดตามและประเมินผลผลการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรที่ดีในพื้นที่ปลูกผักของเกษตรกรหลังจากมีการ

อบรมหรือส่งเสริมองค์ความรู้ ตลอดจนควรมีการสำรวจ ปัญหาจากการนำไปปฏิบัติจริงของเกษตรกร และมีการ นำมาทบทวนหรือสรุป เพื่อใช้ในการวางแผนการส่งเสริม ในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์ และบุคลากรสาขาวิชา การพัฒนาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะผลิต กรรมกรเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ทุกท่าน ที่ได้ให้ คำปรึกษา คำแนะนำในการศึกษาวิจัย และการติดต่อ ประสานงานในการดำเนินงานวิจัยมาโดยตลอด ตลอดจน ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำศูนย์พัฒนา โครงการหลวงวัดจันทร์ ที่ให้ความกรุณาช่วยเหลือคณะผู้วิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และที่สำคัญที่สุดขอขอบคุณ เกษตรกรผู้ปลูกผักชนเผ่ากะเหรี่ยงในพื้นที่ส่งเสริมของ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ สละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการ ศึกษาวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Footan, C., S. Sreshthaputra, W. Intraucamporn and T. Pankasemsuk. 2017. Factors affecting farmers' adoption in good agricultural practices for safe vegetable production in Mae Tha Nuea Royal Project Development Center, Chiang Mai province. **Journal of Agriculture** 33(3): 397-404. [in Thai]
- Highland Research and Development Institute (Public Organization). 2016. **Good agricultural Practice**. [Online]. Available <https://hkm.hrdi.or.th/media/detail/205/5> (19 May 2019). [in Thai]
- Janthong, N. and P. Sakkatat. 2016. Good agricultural practices adoption of mango's farmer at Samko district, Angthong province. **Journal of Agriculture** 32(1): 19-27. [in Thai]
- Mingsakul, S. 2016. Knowledge and practice in accordance with Good Agricultural Practice (GAP) of farmers producing vegetables in Maerim district, Chiangmai province. **Academic Journal Uttaradit Rajabhat University** 11(2): 323-334. [in Thai]
- Phengsawat, W. 2010. **Applied Statistics for Social Research**. Bangkok: Suwiriyasan. 410 p. [in Thai]
- Prasitratsin, S. 2003. **Social Research Methodology**. Bangkok: National Institute of Development Administration. 489 p. [in Thai]
- Royal Project Foundation. 2017. **Royal Project Foundation Development Report in the Fiscal Year 2016**. Chiang Mai: Department of Development, Royal Project Foundation. 489 p. [in Thai]
- Saipatthana, U. and C. Piyapimonsit. 2004. Collinearity. **Parichart Journal** 17(1): 55-62. [in Thai]
- Yamane, T. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd. New York: Harper and Row Publication. 1130 p.